

Innovációs közbeszerzés: az innováció és a K+F legolcsóbb és leghatékonyabb állami ösztönzése

Bevezető

Az államok innováció támogatási eszköztárában létezik egy páratlan eszköz, ami képes a közszolgáltatások hatékonyságának növelésére, a kritikus társadalmi-gazdasági és környezeti kihívások kezelésére és egyben lehetőséget ad az innovatív KKV-k és startupok piaci megerősítésére és ezáltal a tudásalapú gazdaság építésére.

Ezt az eszközt, az innovációs közbeszerzést, kevés országban használják ki a lehetőségeinek megfelelően. Kutatások is bizonyítják, hogy ahol nagyobb az innovációs közbeszerzés aránya az összes közbeszerzésen belül, azokban az országokban eredményesebben működik az innováció. Az Európai Gazdasági Térségen belüli – ezen a téren is - vezető országok listája elég meggyőző: Finnország, Egyesült Királyság, Észtország, Dánia, Svédország, Svájc.

Miről is van szó?

Az állami és önkormányzati beszerzések volumene önmagában gazdaságformáló eszköz. A közszféra beszerzései az EU-ban a GDP ~14%-át teszik ki; ha e kereslet akár kis hányada tudatosan innovációt céloz, az képes piacokat formálni, KKV-kat skálázni, startupoknak referenciát teremteni és jobb minőségű közszolgáltatásokat létrehozni ugyanazon (vagy alacsonyabb) élettartam-költség mellett. Mindezen előnyök ellenére a legtöbb országban a gazdaságpolitika alulhasznosítja ezt az eszközt. Rövidesen rátérünk ennek okaira is.

Az Európai Bizottság 2021-es iránymutatása az innovációs közbeszerzésen belül három csatornát különít el:

- (1) kutatás-fejlesztési (K+F) szolgáltatások beszerzése (PCP);
- (2) olyan innovatív megoldások beszerzése, amelyek még nem elérhetők a piacon;
- (3) olyan eszközök, szolgáltatások, amelyek már léteznek, de még nem terjedtek el.

A cél nem pusztán az „új” megvétele, hanem a közszolgáltatások minőségének javítása, a zöld és digitális átállás gyorsítása, az egészségügy és honvédelem folyamatos korszerűsítése, úgy, hogy ez egyben a hazai KKV-k és startupok piacra jutását is segítse. Az egyik legfontosabb tényező, hogy a beszerző ne specifikációkat adjon meg, hanem fogalmazza meg megoldandó problémáját, elérendő céljait és arra keresse a legelőnyösebb megoldást. Ráadásul mindez szinte semmi új terhet nem ró a költségvetésre, nem igényel új pályázati forrásokat, hiszen a mindenképpen szükséges beszerzéseket valósítjuk meg jobban és racionálisabban.

Egy 2025-ös európai szakértői jelentés rámutat: a széles körű bevezetéshez célszerű uniós szinten definiálni az „innovációs közbeszerzés” fogalmát és célértékeket állítani; közgazdasági becslések szerint a közbeszerzési kiadások kb. 20%-ának innovációra

irányítása (ebből ~3% K+F, ~17% innovatív megoldások) már öfenntartó piacformáló hatást ér el.

Az EU-átlag jelenleg ezeknek az értékeknek a felét sem éri el, miközben az USA-ban már évek óta meghaladja. Az EU versenyképességével foglalkozó dokumentumok, mint a Draghi-jelentés vagy a Letta-jelentés, kiemelik az innovációs közbeszerzés fontosságát a versenyképesség növelésében és konkrét gyakorlati javaslatokat is tesznek.

Miért nem működött eddig?

Ha az innovációs közbeszerzés (IKB) ennyire hasznos és még plusz pénzébe sem kerül a költségvetésnek, akkor miért kell küzdeni az elterjesztéséért? Meghatározó szerepet játszik ebben a szemléletmód, a képzés és támogatás hiánya, mind az ajánlatkérők, mind az ajánlattevők oldalán, ennek megváltoztatása pedig óhatatlanul időigényes és nehézkes. Nézzük meg a legfontosabb öt okot:

1. **Kockázatkerülés és jogértelmezési bizonytalanság** – az eljáró szervezetek a „legalacsonyabb kockázat” felé húznak (ismert termék, ismert beszállítók, ismert eljárás), miközben az innovációs eljárások gyakorlata ismeretlen, nincs kivel átbeszélni a felmerülő akadályokat.
2. **Kapacitás- és tudáshiány** – kevés a forrás és az idő a piacfelmérésre, előzetes piaci konzultációra, életciklus-költségszámításra, sokszor nincs is meg az ehhez szükséges szakértelem; a startupok és a KKV-k oldalán pedig van egy érzékelhető tartózkodás a jelentős adminisztrációval is járó közbeszerzésektől, valamint a náluk rendelkezésre nem álló szakértelem megvásárlásának költségeitől.
3. **Hiányzó ösztönzők és mérés** – az IKB nem jelenik meg a különböző intézményi indikátorokban; a nyilvántartás nem azonosítja megbízhatóan az innovációs beszerzéseket, nincsenek meg a személyes kompenzációs megoldások az ismeretlen folyamatban való részvétel ösztönzésére.
4. **A KKV-k sajátosságaihoz igazodás hiánya** egyes esetekben a verseny alacsony intenzitása rontja az innovatív beszállítók belépési esélyeit, a feltételek gyakran nem KKV-barát módon vannak kialakítva (mint pl. a fizetési határidők, referencia előírások), ami sok esetben megakadályozza az innovatív beszállítók belépését.
5. **Fragmentált támogatási ökoszisztéma** – az IKB kapcsolódása a hazai és uniós források zöld-digitális céljaihoz sokszor indirekt; hiányzik a megfelelő koordináció, proaktivitás és a „kereslet vezérelt” megközelítés.

Nemzetközi trendek és elvárások

Azon túlmenően, hogy az EU versenyképességével foglalkozó dokumentumok mind kiemelik az innovációs közbeszerzés fontosságát, az elmúlt években számos kezdeményezés indult el az egyes EU-tagországokban annak érdekében, hogy a felsorolt problémákat orvosolják. Ezek közül kiemelendő

- az IKB arányára vonatkozó nemzeti célértékek meghatározása;
- a tudáshiányt és az ismeretlen eljárásrendektől való félelmet feloldó kompetenciaközpontok kialakítása;
- a közbeszerzésre kötelezettek, valamint a szállítói oldalon a startupok, KKV-k kezdeti többletráfordításainak megtérítése.

Hol tart Magyarország? A kiinduló helyzet és az akadályok

A 2021-2030 időszakra vonatkozó KFI stratégia már elérendő célként mutatta be az IKB elterjesztését. A Kbt. és a 2014/24/EU irányelv hazai implementációja lehetővé teszi az innovációs eljárásokat (pl. innovációs partnerség, PCP), és a Közbeszerzési Hatóság 2021-es útmutatója gyakorlati fogódzókat is ad. Mindezek ellenére ma még elhanyagolható számú a tényleges IKB-projekt.

Ebben hozhat alapvető változást, hogy 2025 szeptemberében a Kulturális és Innovációs Minisztérium előterjesztésére a Kormány elfogadta „az innovációs közbeszerzés hazai elterjesztéséhez szükséges feltételek megteremtéséről” (1336/2025. (IX. 18.) sz. kormányhatározatot. A kormányhatározat rögzíti a legfontosabb célkitűzéseket:

- 2030-ra a közbeszerzési források 2%-át innováció beszerzésére kell fordítani (a 2024-es közbeszerzések értéke alapján ez több mint 73 Mrd Ft lenne, ami nem pályázati támogatással, hanem éles megrendelésekkel és referenciákkal támogatná az innovációt);
- (Virtuális) Kompetencia központ létrehozása, amelyben az innovációért felelős kormányzati terület, valamint a Nemzeti Innovációs Ügynökség szorosan együttműködik a Közbeszerzési Hatósággal és a Digitális Kormányzati Ügynökséggel az IKB projektek sokoldalú támogatása érdekében;
- cselekvési tervet kell készíteni, és már 2026-ban mintaprojekteket (vagyis IKB eljárásokat) kell elindítani;
- meg kell teremteni a mérés feltételeit IKB mutatók bevezetésével;
- a legjobb projektek lebonyolítói részére Innovációs Közbeszerzési Díj kerül megalapításra.

Mindezek jelentőségét fokozza, hogy ez az első explicit, nemzeti célérték és intézményesített kapacitásépítési vállalás ezen a területen. A fent említett Kompetencia Központ alapító okiratát még 2025 decemberében alá is írta a három partner.

Milyen jelentősebb eredményeket várunk mindentől?

Makrogazdasági súly: a közbeszerzés nagyságrendje önmagában piacformáló; az EU-átlag a GDP ~13–14%-a, (Magyarországon 5-7%), így az IKB-arány kis növelésének is sok milliárd forintos kereslet-átalakító hatása lehet itthon.

Közszolgáltatási hatékonyság: a Bizottság kutatásai szerint az innovatív megoldások élettartam-költségben és szolgáltatás minőségben is felülteljesítenek – különösen zöld és digitális átállási területeken (energia, mobilitás, egészség, oktatás).

KKV-skálázás és exportképesség: az IKB már a fejlesztési fázisban „első megrendelőt” ad, ami áttöri a „nincs referencia → nincs vevő” csapdát a hazai DeepTech és GovTech vállalkozásoknál, startupoknál.

Összefoglalva: Az innovációs közbeszerzés nem jogtechnikai „szorgalmi” feladat, hanem nemzetgazdasági és vállalati versenyképességi kérdés. Az EU-s irányelvi és hazai jogi háttér adott, most az intézményi tudás és kapacitás megteremtése, a mérés és az ösztönzők összehangolása a feladat. A 2030-ra kitűzött 2%-os cél reális „első lépcső”, feltéve, hogy a mintaprojektek gyorsan demonstrálják: az innováció nem közbeszerzési kockázat, hanem megtérülő közérdek.

A Portfolio.hu által publikált cikk alapján

Szerzők:

Bódis László, innovációért felelős helyettes államtitkár;

Korányi László, innováció stratégiai főtanácsadó)

Néhány érdekesebb példa:

Projekt elnevezése: Space4Cities

Projekt megrendelője: Helsinki önkormányzata

Műholdas képek felhasználása a várostervezésben és a krízis-helyzetek kezelésében.

Projekt elnevezése: Óvodai energetikai megoldás

Projekt megrendelője: Koprovinica város, Horvátország

Meglévő épület teljes funkcionális és energetikai felújítása, az élettartam-költség minimalizálásával.

Projekt elnevezése: Yeti Snow Technology

Projekt megrendelője: Avinor (norvég állami repülőtér üzemeltető)

K+F projekt (PCP) rendszerben működő vezető nélküli (autonóm) hókotrók repülőterek kifutópályáinak gyors hómentesítésére. Mára már számos repülőtéren alkalmazzák.